

5. Гордієнко В.П. Оптимізація сільськогосподарського землекористування як напрям раціонального використання та охорони земельних ресурсів: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/871/1//5202.pdf>
6. Купінець Л.Є. Екологічні імперативи сталого розвитку агропромислового комплексу / Л.Є. Купінець // Науковий вісник. – 2005. – Вип.156. – С. 371–376.
7. Кривов В.Н. Шлях до сталого землекористування складний, але його необхідно пройти / В.Н. Кривов // Землепорядний вісник. – 2007. – № 2. – С. 37–39.
8. Новаковський Л.Я. Соціально-економічні проблеми сучасного землекористування / Л.Я. Новаковський, М.А. Олещенко. – К.: Урожай, 2009. – 276 с.
9. Новаковська І.О. Трансформація сільськогосподарського землекористування / І.О. Новаковська. – Чернівці: Прут, 2010. – 208 с.
10. Новаковська І.О. Сучасні проблеми організації сільськогосподарських землекористувань / І.О. Новаковська // Землепорядний вісник. – 2014. – № 5. – С. 27–29.
11. Сохнич А.Я. Економічні аспекти землекористування / А.Я. Сохнич. – Львів: НВФ «Укр. технології», 1998. – 44 с.

УДК 911.3 : 33(477.52)

А.О. Корнус, О.Г. Корнус

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

В.Д. Шищук

Сумський державний університет

КАРТОГРАФУВАННЯ ПОШИРЕНOSTІ ДЕЯКИХ ВИДІВ ХВОРОБ НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проаналізовано рівень поширеності хвороб ендокринної системи, розладів травлення й порушення обміну речовин, сечостатевої системи, хвороб ока та його придаткового апарату. Створено низку медико-географічних карт: «Поширеність хвороб органів ендокринної системи серед населення Сумської області», «Поширеність хвороб сечостатевої системи серед населення Сумської області» та «Поширеність офтальмологічних хвороб серед населення Сумської області». З використанням картографічного методу здійснено групування адміністративних районів за рівнем поширеності цих нозологій.

Ключові слова: медико-географічні карти, поширеність хвороб, картографування.

A. Kornus, O. Kornus, V. Shyshchuk

MAPPING OF CERTAIN DISEASES PREVALENCE AMONG THE POPULATION OF SUMY REGION

The article analyzes prevalence of the endocrine system diseases, digestive disorders and metabolic disorders, genitourinary system, diseases of the eye and its adnexa. A number of medical – geographical maps have been drawn, such as «The prevalence of the endocrine system diseases of population of Sumy region», «The prevalence of genitourinary system diseases among the population of Sumy region» and «The prevalence of ophthalmic diseases among the population of Sumy region». Using a cartographic method, administrative districts have been grouped in terms of the spread of the nosology.

Keywords: medical-geographical maps, prevalence of diseases, mapping.

А.О. Корнус, О.Г. Корнус, В.Д. Шищук

КАРТОГРАФИРОВАНИЕ РАСПРОСТРАНЁННОСТИ НЕКОТОРЫХ ВИДОВ БОЛЕЗНЕЙ НАСЕЛЕНИЯ СУМСКОЙ ОБЛАСТИ

В статье проанализирован уровень распространённости болезней эндокринной системы, расстройств пищеварения и нарушения обмена веществ, мочеполовой системы, болезней глаза и его придаточного аппарата. Создан ряд медико-географических карт: «Распространённость болезней органов эндокринной системы среди населения Сумской области», «Распространённость болезней мочеполовой системы среди населения Сумской области» и «Распространённость офтальмологических болезней среди населения Сумской области». С использованием картографического метода произведена группировка административных районов по уровню распространения этих нозологий.

Ключевые слова: медико-географические карты, распространённость болезней, картографирование.

Вступ. З'ясування поширеності хвороб серед населення є надзвичайно актуальним як у суспільно-географічних, так і у медичних дослідженнях. Складна медико-демографічна ситуація у Сумській області вимагає детального дослідження поширеності всіх видів нозологій із застосуванням усього арсеналу методів, у т. ч. і картографічного. Продовжуючи раніше розпочаті дослідження з вивчення та картографування захворюваності та поширеності хвороб населення регіону [2-4], цього разу нами було проаналізовано поширеність хвороб ендокринної і сечостатевої системи, захворюваність ока та його придаткового апарату. Окремим завданням було створення серії медико-географічних карт, котрі дадуть можливість оцінити територіальні особливості захворюваності.

Вихідні передумови дослідження. Медико-географічні дослідження регіонів та картографування медико-географічної ситуації проводилися В.А. Барановським, Г.А. Барковою, Е.Л. Бондаренком, В.М. Гуцуляком, С.А. Куролопом, С.В. Рященко, Є.Л. Райх, В.А. Снитко, А.А. Келлером, А.В. Чаплиним, В.О. Шевченком, О.О. Шошиным та іншими вченими. Однак Сумська область у медико-географічному аспекті є слабо дослідженою, а картографічні матеріали щодо поширеності названих вище нозологій на її території не створювалися.

Метою статті є висвітлення закономірностей поширеності хвороб ендокринної і сечостатевої системи, а також захворювань ока і його придаткового апарату та створення відповідної серії медико-географічних карт.

Виклад основного матеріалу. Названі вище хвороби є достатньо розповсюдженими нозологіями у регіоні та займають 4-6 місця у структурі поширеності хвороб населення Сумської області. Найбільш розповсюдженими з них є хвороби ендокринної системи, розлади травлення та порушення обміну речовин. Протягом 2005-2012 рр. їх поширеність знизилася на 6,4 %, лише у 2013 р. цей показник збільшився на 1,62 %.

Зниження (у %) поширеності хвороб ендокринної системи спостерігається у більшості адміністративних одиниць Сумської області, передусім у Кролевецькому (на 41,17), Великописарівському (28,74), Ямпільському (21,03), Недригайлівському (20,82), Охтирському (20,03) районах. Найгірша ситуація склалася у Буринському районі, де протягом 2005-2013 рр. поширеність названих хвороб зросла на 39,98 %.

У структурі хвороб цієї групи перше місце за поширеністю займає цукровий діабет, перш за все інсулінонезалежний. У 2012 р. в області поширеність інсулінозалежного цукрового діабету становила близько 170 випадків на 100 тис. населення, а інсулінонезалежного – близько 3 тис. випад-

ків. Показники вище загальнообласного (3111,76 випадків захворювання на 100 тис. осіб) мають Великописарівський (3149,34), Недригайлівський (3240,51), Глухівський (3438,90), Кролевецький (3753,39) райони та м. Суми (3834,94 на 100 тис. осіб). Найменший рівень поширеності цукрового діабету зафіксовано серед мешканців Липоводолинського (2190,77), Краснопільського (2194,92) та Буринського (2478,9) районів [1].

Друге місце у структурі хвороб ендокринної системи належить захворюванням щитоподібної залози, серед яких найбільш поширеним є дифузний зоб І ступеня. Це захворювання викликає розвиток незворотних змін практично в кожній тканині організму людини, перш за все, у нервовій тканині, серці, кістках і судинах. За статистикою, дифузним токсичним зобом частіше хворіють жінки після 40 років, особливо ті, що проживають у містах. Середньообласний показник поширеності захворювань на дифузний зоб І ступеня становить 1998,59 випадків на 100 тис. осіб. Найвищу захворюваність мають мешканці Липоводолинського (2820,31), Лебединського (2947,07) і Білопільського (3360,65) районів. Натомість утричі менші показники фіксуються у Буринському (1125,07) і Краснопільському (1141,22) районах (рис.1).

Наступним етапом дослідження було з'ясування поширеності хвороб сечостатевої системи, які посі-

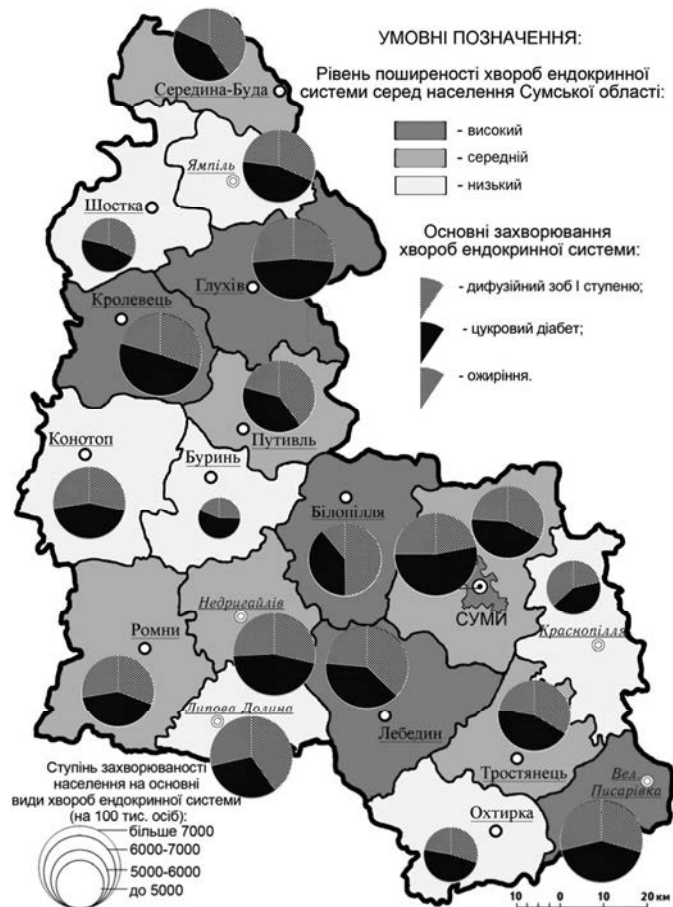

Рис. 1. Поширеність ендокринних хвороб серед населення Сумської області (побудовано за даними [1, 5])

дають помітне місце у структурі захворюваності населення. На відміну від ендокринних хвороб, поширеність серед населення захворювань сечостатевої системи невинно зростає та за період 2005-2012 рр. збільшилася на 7,4 %. Серед факторів, що негативно впливають на поширеність цих хвороб, варто виділити низький рівень медоглядів, суспільні причини, порушення правил самогігієни, самолікування хворих, відсутність кваліфікованих медичних працівників у сільській місцевості тощо.

Зниження (у %) поширеності захворювань цього типу за названий період зафіксовано лише у 7 адміністративних одиниць: Ямпільському (на 29,44), Сумському (21,83), Краснопілському (19,19), Путивльському (8,5), Великописарівському (6,22), Лебединському (1,18) районах та м. Суми (на 9,45). В інших районах захворюваність зростала значно вищими темпами, особливо в Охтирському (на 49,01) та Липоводолинському (на 56,55 %).

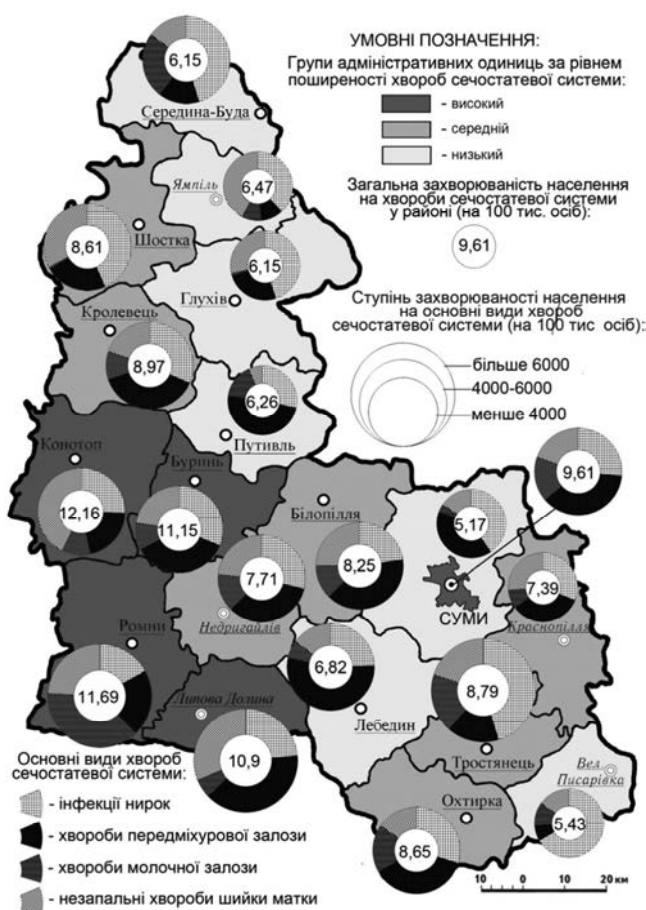

Рис. 2. Поширеність хвороб сечостатевої системи серед населення Сумської області (побудовано за даними [1, 5])

Що ж до Сумської області, то цей вид захворюваності найбільш поширений у чоловіків Охтирського (203,8 випадків на 10 тис. осіб), Білопільського (219,5), Липоводолинського (286,9) та Лебединського (309,4) районів. Разом з тим, є райони де захворюваність на цей вид нозологій у 10 разів менша, як от у Великописарівському та Ямпільському (38,9 на 10 тис. населення) районах.

На другому місці у структурі хвороб сечостатевої системи знаходяться інфекції нирок, хронічний пієлонефрит. У розрізі адміністративних одиниць, лідерами щодо цих хвороб є Шосткинський (1835,14), Середино-Будський (1838,97) та Тростянецький (2911,15) райони, де показник поширеності цього типу нозологій перевищує загальнообласний – 1506,5 на 100 тис. осіб. Найменш хворіють на інфекції нирок у Путивльському (1031,78), Краснопілському (1168,15) та Білопільському (1259,05) районах.

Ураховуючи названі вище, а також інші хвороби сечостатевої системи (цистит, камені нирок і сечовивідних шляхів, незапальні хвороби шийки матки), так само, як і для попередніх груп нозологій, було виконане групування адміністративно-територіальних одиниць Сумської області з виділенням трьох груп районів за рівнем поширеності хвороб сечостатевої системи, що відображені на карті (рис.2).

Завершальним етапом дослідження було вивчення поширеності хвороб ока та додаткового апарату, яка протягом досліджуваного періоду знизилася на 2,93 % (найбільше знизилася захворюваність у Буринському районі – на 45,03 %). Особливо інтенсивним воно було 2005-2009, однак за 2010-2013 рр. цей показник знову зріс на 4,32 %, а у трьох районах зафіксоване зростання більше, ніж на 50 %: Сумському (50,84), Тростянецькому (68,53), Середино-Будському (99,56).

Наведена карта офтальмологічної захворюваності (рис.3) передає структуру поширеності хвороб ока та додаткового апарату, у якій провідну роль відіграє катаракта (1811,92 випадків на 100 тис. осіб), міопія (1347,43) та кон'юнктивіт (798,12). Серед чинників, що впливають на поширення цих хвороб, варто виділити вікові зміни, спадковість, шкідливі звички, хвороби, пов'язані з обміном речовин, серцево-судинні та інфекційні хвороби, стреси, нестачу в харчовому раціоні вітамінів, антиоксидантів, певних хімічних елементів (селен, цинк, йод).

За рівнем поширеності хвороб ока та додаткового апарату виділено три групи адміністративних одиниць. До I групи (високий рівень поширеності) було віднесено Кролевецький, Великописарівський, Сумський, Тростянецький, Лебединський, Ямпільський, Липоводолинський райони та м. Суми.

II групу складають райони, що мають середній рівень поширеності цього виду нозологій: Конотопський, Краснопілський, Охтирський, Роменський і Буринський.

До III групи увійшла решта районів, що мають поширеність захворювань цієї групи нозологій нижче середньообласного.

Висновки. У результаті дослідження було встановлено, що серед розглянутих нами хвороб найбільше

розповсюдження у цілому по області мають хвороби органів ендокринної системи, поширеність яких серед населення становить 941,7 випадків на 10 тис. осіб. Ненабагато відстають захворювання сечостатевої системи – 889,9 і хвороби ока та його додаткового апарату – 884,8 випадків на 10 тис. осіб. Кожна група захворювань має свою хорологічну і хронологічну специфіку. Найвищу поширеність ендокринних захворювань зафіксовано серед мешканців Великописарівського району та міста Суми, хвороби ока найчастіше трапляються у жителів Липоводолінського і Ямпільського районів, а захворювання сечостатевої системи мають найбільшу поширеність у Конотопському та Ромненському районах. Найменшу поширеність так само мають різні райони області. Це дозволяє передбачити існування специфічних чинників (показників екологічної ситуації, рівня медичного обслуговування і т. ін.), які визначають рівень захворювання у кожній адміністративній одиниці.

Аналіз поширеності названих вище видів захворювань дав можливість створити серію медико-географічних карт, які дозволяють наочно охарактеризувати ситуацію, що склалася у тому чи іншому регіоні. Пропоновані картографічні матеріали можуть бути використані при розробці стратегії соціально-економічного розвитку регіону, спеціальних заходів, спрямованих на зниження рівня окремих видів захворювань, на раціональну територіальну організацію медичного обслуговування населення.

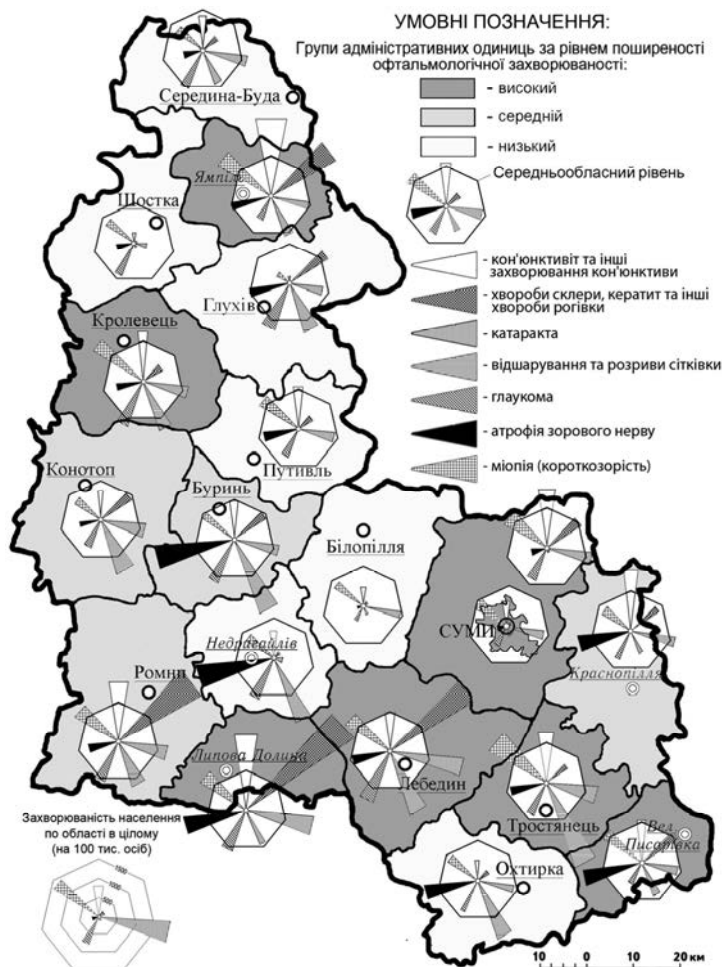

Рис.3. Поширеність офтальмологічних хвороб серед населення Сумської області (побудовано за даними [1, 5])

Рецензент – кандидат географічних наук,
доцент С.І. Сюткін

Література:

1. Довідник показників діяльності установ охорони здоров'я Сумської області за 2013 рік: Суми: Обл. інформ.-аналітичний центр медичної статистики, 2014. – 285 с.
2. Корнус О.Г. Поширення хвороб серед населення Сумської області та особливості його картографування / О.Г. Корнус, В.Д. Шишук // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. – 2014. – Вип. 20. – С. 69–72.
3. Корнус О.Г. Картографування захворюваності населення обласного регіону (на прикладі Сумської області) / О.Г. Корнус, В.Д. Шишук // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. – 2013. – Вип. 18. – С. 94–97.
4. Корнус О.Г. Медико-географічний аналіз захворюваності населення Сумської області / О.Г. Корнус, В.Д. Шишук, А.О. Корнус // Часопис соціально-економічної географії. – 2014. – Вип. 17 (2). – С. 112–123.
5. Статистичний щорічник Сумської області за 2010 р. / За ред. Л.І. Олехнович. – Суми: Голов. управління статистики у Сум. обл., 2011. – 668 с.